

Юшкевич Ю. С. Національно-духовні цінності в контексті глобалізаційно-інформаційних процесів. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітаристики у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць за заг. ред. к.філос.н. Журби М.А. Частина I.* Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. С.226–229.

Юшкевич Ю. С.

старший викладач кафедри філософії, історії та політології
Одеського національного економічного університету

НАЦІОНАЛЬНО-ДУХОВНІ ЦІННОСТІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Людство переживає один із найбільш складних й суперечливих періодів своєї історії – період глобалізації. Цей період характеризується посиленням інтеграційних процесів у всіх областях і сферах громадського життя: в економіці, політиці, культурі тощо. Глобалізація ще раз свідчить про те, що людське суспільство єдине та має універсальні закони свого розвитку.

Глобалізація призвела до формування єдиного інформаційного простору, що фактично належить деяким розвиненим державам, у той час як абсолютна більшість його позбавлена. Оскільки народи, що не мають власних інформаційних каналів, одержують інформацію від інших держав, то в них формується не національний, а колоніальний менталітет, що нівелює власні духовні цінності [2, с.67].

Таким чином, сучасне суспільство є наслідком духовної європейської культури, яка зараз перебуває в кризовому стані. Воно зорієнтоване на успіх, прагне дедалі більших досягнень, трактує світ виключно через речі, якими треба опанувати й контролювати. На місці живої культури виникає цивілізація: вторинне культурне життя, зовнішня оболонка традиції, що втратила внутрішній сенс формування й вироджується у позбавлену цінності рухливість; несправжня культура та ерзац-цінності [5, с.46]. Формується нове суспільне

середовище, соціальний простір розмивається, стає практично безмежним, багатоваріантним. Ілюзії і міфи тісно переплітаються з реальністю, виводячи реальне буття у віртуально-непрозорі простори засобів масової інформації та Інтернету.

Одним із найбільш важливих засобів протистояння глобально-інформаційному є національне. Л. Аннінський, розмірковуючи про долю літератури сьогодні, підкреслює наявність «глобального» і конкретно-національного в кожному явищі культури. Якщо раніше актуальними були конфесійні, соціальні, державні, партійні ознаки, то сьогодні в першу чергу – національне. Зараз саме «нація» – означення всього того конкретного, що протистоїть глобалізму в його віртуальних висотах [1].

Кожна нація є носієм специфічних ментальних рис, ознак, що у комплексі утворюють її неповторний духовний світ. Більшість дослідників феномену української ментальності виділяють, в першу чергу, таку її рису як індивідуалізм, що саме і є спільною для представників класичної західної ментальності та української нації. Але в ментальності європейців індивідуалізм поєднується з такою рисою як раціоналізм, що призводить до прагматичного, утилітарного, споживацького, технократичного ставлення до навколишнього світу, що, в свою чергу, й спричинило духовну кризу в країнах Європи. В українському ж менталітеті емоційно забарвлений індивідуалізм базується ще й на такій психічній характеристиці українців як інтровертність [6, с.197], що орієнтує дії представника українського етносу не на перетворення навколишнього світу заради своїх потреб, а на власне самопізнання та самовдосконалення.

Іншою ознакою української ментальності є емоційність. Чуттєво-емоційне сприйняття дійсності поєднує українців з представниками Сходу і в цілому характерне для слов'янської ментальності. Але, на відміну від росіян, українська емоційність має внутрішню спрямованість. Саме емоційність є підґрунтям сентиментального та шанобливого ставлення українців до навколишньої природи та Батьківщини.

Слід зазначити, що духовність ще з часів Київської Русі була необхідною складовою української культури, сприяючи формуванню ментальних особливостей нашого етносу. Людину цього періоду, в першу чергу, хвилювало питання сенсу життя та моральні закони розвитку особистості, що призводило до етизації загальної картини світу через призму космічного конфлікту між добром і злом, в якій не було етично нейтральних компонентів [3, с.194]. Таким чином, відродження духовної культури має історичне підґрунтя і є необхідною умовою для гармонійного розвитку сучасного українського суспільства, яке гостро потребує інтелігентної високоморальної особистості. Так звана «одномірна людина» є непередбачуваною у своїй поведінці; цілісна ж людина – це багатогранна особистість з широким горизонтом мислення, яка вміє жити в альтернативному світі та усвідомлює відповідальність за наслідки своєї діяльності. Велика сума знань про навколишній світ, масив постійно зростаючої інформації, яку людина засвоює, приводить до того, що з цього процесу вимивається морально-ціннісний компонент. Без сумніву, мораль, етичні норми та цінності мають перманентно розширювати і поглиблювати свій вплив на весь процес розвитку людства, і його майбутнє залежатиме від паралельного розвитку інтелекту і моральності кожної людини.

Для самозбереження національна культура зацікавлена в людині духовній, бо тільки вона зможе виступити з турботою про збереження своєї нації та мови, Вітчизни як духовного джерела реальності, традицій, культурного укладу, фольклору – «душі» своєї країни. В свою чергу, глобальне може стати життєвою реальністю, якщо буде перевірене культурним кодом, тобто духовністю, котра не існує поза національним. Національно-культурне у своєму протистоянні глобально-наднаціональному, повинне зберегти саме суттєве – особистісне в людині [4, с.60].

Кожна нація є неповторним соціокультурним утворенням, кожний народ є носієм безцінного, унікального духовного та історичного досвіду. Якщо в результаті глобалізації зникнуть національні культури, залишаться лише стандартизовані форми прояву духовного життя, то людство в остаточному

підсумку може втратити своє справжнє буття. Тільки ті народи, які зможуть протистояти розчиненню своєї унікальної культури в умовах транснаціонального світу, мають шанс зберегти свої екзистенціальні духовні цінності та уникнути втрати своєї неповторної ідентичності.

Таким чином, необхідною умовою існування українського соціуму є збереження українським етносом власного обличчя, специфічних ментальних особливостей нашого народу та національно-духовних цінностей, щоб запобігти повній асиміляції та розчиненню української нації у західному «цивілізованому» суспільстві з його орієнтацією на матеріальні пріоритети. В іншому випадку виникає реальна загроза руйнування традиційних цінностей нашого народу, що призведе до повної втрати національної ідентичності та поставить під загрозу духовну безпеку українського соціуму.

Література

1. Аннинский Л. Глобальное и национальное : чья возьмет? [Електронний ресурс] / Л. Аннинский // Знамя. – 2000. - № 9. Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/znamia/2000/9/konf.html>
2. Бязрова Дж. Б. Глобализация и проблема национальных ценностей. [Текст] / Дж. Б. Бязрова // Философия и общество. – 2004. – №4. – С. 62-70.
3. Горский В. С. Философские идеи в культуре Киевской Руси XI – начала XII в. / В. С. Горский. – Киев : Наукова думка, 1988 . – 216 с.
4. Ільїн В. В. Національно-духовне в контексті раціонально-глобального / В. В. Ільїн // Людина і культура в умовах глобалізації : збірник наукових статей. – Київ : ПАРАПАН, 2003. – С. 156-162.
5. Краснодембський З. На постмодерністських роздоріжжях культури [Текст] / З. Краснодембський ; пер. з пол. Р. Харчук. – К. : Основи, 2000. - 196 с.
6. Старовойт І. С. Збіг і своєрідності західноєвропейської та української ментальностей: філософсько-історичний аналіз / Старовойт І. С. – Тернопіль : Діалог, 1997. – 256 с.